

СПОРАЗУМ О ПРИЗНАЊУ КРИВИЦЕ У ТЕОРИЈИ, ЛЕГИСЛАТИВИ И ПРАКСИ

Анстракт: Споразум о признању кривице је институт, који је по први пут био предвиђен у тексту Законика о кривичном поступку из 2006. године. Но, како је овај закон остао непримењен, одредбе о споразумном признању кривице су инкорпориране у важећи ЗКП из 2001. године, приликом његовог новелирања 2009. године. Имајући у виду да је од почетка примене споразума о признању кривице у нас протекло више од 3 године, а да је, са друге стране у току израда новог процесног кодекса, држимо да је право време да се критички осврнемо на искуства у његовој досадашњој примени, као и да дамо предлог његове регулативе *de lege ferenda*.

Кључне речи: упрошћене процесне форме, консенсуална правда, *plea bargaining*

1. Појам и *ratio legis* споразума о признању кривице

Тенденција постепене конвергенције англо – америчког и континенталног кривичнопроцесног система резултирала је, између осталог, трансплатацијом договореног признања кривице (*plea bargaining*) у Европу. Установа споразумног признања кривице у САД има традицију дугу више од два века, док је његова легализација уследила знатно касније, одлуком Врховног суда САД¹ из 1970. године. Са друге стране, карактер мешовитог, континенталног кривичног поступка, који се заснива на низу основних начела (пре свега начелу официјелности), неспојив је са консензусима између органа кривичног гоњења и окривљеног². Разлог за раније присуство споразума о признању кривице у

1 Видети пресуду у случају *Brady v. United States*, 397 U.S. 742 (1970), доступно на: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?navby=case&court=us&vol=397&invol=742>, приступ: 6.11.2012. године. Суд је у поменутом случају установио сагласност договореног признања са петим амандманом на Устав САД, којим је, имају осталог гарантовано право окривљеног на несамооптуживање.

2 Више о разликама у историјском развоју ова два типа кривичног поступка: Мирјан Дамашка, Напомене о споразумима у казненом поступку, Хрватски летопис за казнено

државама англо – америчке провинијенције, заправо лежи у самом схватању циља вођења поступка, који се своди на решавање спора странака, слично парници. Насупрот томе, изнад тог циља, у континенталном кривичном поступку стоји државни (јавни) интерес. Такође, израженија је и реакција на кршење основних права човека из периода инквизиције, пре свега на могућност изнуђивања признања окривљеног применом тортуре. Стога је споразумевање странака о кривици на старом континенту³ имало бројне противнике у јуриспруденцији и сматрало се противним правном поретку.

Мишљење о корисности инструмената консенсуалне правде у Европи почиње да се јавља, најпре од стране практичара⁴, након Другог светског рата, а интензивније са падом комунизма. Почиње јачати заштита људских права окривљеног, а одбрана добија нове могућности за усложњавање поступка и пролонгирање доношења одлуке. Пораст обима и појава нових видова криминалитета довела је до пренатрпаности судова предметима и до значајног продужења просечног трајања кривичног поступка. Тежња за постизањем веће ефикасности кривичног поступка, материјализована је преласком на тужилачку истрагу и увођењем низа упрошћених и поједностављених процесних форми, од којих се неке заснивају на признању извршења кривичног дела. Тој тенденцији нису одолеле ни државе бивше Југославије, које су у протекле две деценије увеле форму пресуђења на основу споразума о признању кривице.

Споразум о признању кривице⁵ (у даљем тексту *Споразум*) представља нагодбу између јавног тужиоца, са једне стране, и окривљеног и његовог браниоца, са друге стране, којим окривљени добровољно, у потпуности признаје извршење кривичног дела, а јавни тужилац се обавезује да учини окривљеном извесне уступке⁶. Реч је о уговору⁷ *sui generis*, чије је дејство на кривичнопроцесни однос

право и праксу, бр. 1/2004., стр. 3- 20.

3 Изузетак у том смислу представља Енглеска, где дугу традицију имају „тзв. крунски сведоци“, којима се даје имунитет од кривичног гоњења, уколико пруже суду информације о саизвршиоцима.

4 Постоји и у теорији позитивно мишљење о споразумима у кривичном поступку. Наводи се да су они у складу са афирмацијом ресоцијализације окривљеног и са концепцијом реституције штете настале извршењем кривичног дела (К. Lüderssen, Abschaffen des Strafrechts (1995) стр. 329-31., наведено према : Мирјан Дамашка, *op. cit.*, стр. 8.

5 У теорији се може наћи мишљење да је адекватнији назив Споразум о признању *кривичног дела*, имајући у виду да је кривица само један од елемената општег бића кривичног дела, према Кривичном законик у Србије (Снежана Бркић, Утицај тежине кривичног дела на физиономију кривичног поступка, у: Реформа кривичног правосуђа, Ниш 2010., стр. 157.

6 Слично: Војислав Ђурђић, Страначки споразум о признању кривице у кривичном поступку, РКК бр. 3/2009, стр. 84.

7 Под уговором, као правним актом, разуме се сагласна изјава воља двају или више лица, којом се заснива, мења или укида одређени правни однос. (Јаков Радишић, Облигационо право, Београд 2004., стр. 70).

индиректно, јер на основу закљученог споразума суд доноси кондемпнаторну пресуду, што доводи до гашења тог односа. Дакле, за разлику од уговора грађанског права, споразум се разликује по томе, што не производи директно, већ индиректно правно дејство, уколико је закључен у одговарајућој форми⁸. Споразум о признању кривице је један од инструмената консенсуалне правде, али и ресторативне правде, будући да се његовим закључењем настоји истовремено извршити реституција оштећеног. У процесном смислу, пресуђење на основу закљученог споразума о признању кривице представља упрошћену процесну форму⁹. То произилази из самог циља његовог закључивања – изостанак главног претреса (или доказног поступка у САД).

Према врсти обавеза и повластица кривичнопроцесних странака, у упоредном праву јавља се неколико врста договореног признања кривице¹⁰. Први модалитет, којим јавни тужилац одустаје од кривичног гоњења за нека од кривичних дела, извршених од истог лица, назива се *plea bargaining*. *Charge bargaining* је споразум, којим јавни тужилац врши преквалификацију кривичног дела, у замену за признање окривљеног. Трећа врста споразума је *fact bargaining*. Њиме се окривљени обавезује да не оспорава доказе, којим тужилац располаже, а тужилац да неће користити одређени доказ. Најспорнији је модалитет са коришћењем тзв. крунског сведока (*crown witness*). Окривљени се обавезује да сведочи у поступку за тешка кривична дела, а за узврат добија имунитет од кривичног гоњења¹¹. Најраспрострањенија врста споразума је она, у којој окривљени признаје извршење кривичног дела, у замену за ублажавање кривичне санкције по врсти и/или мери – *sentence bargaining*.¹²

Присталице споразума о признању кривице наводе бројне предности овог процесног института. Најјачи аргумент у прилог споразуму је допринос ефикасности кривичног поступка. Наводи се да се у САД чак 90% предмета решава закључењем Споразума, а да је класично суђење редак изузетак.

8 Ibid.

9 Да би нека форма била упрошћена, потребно је да поседује посебан основ, обележја, циљ и посебне услове. (Снежана Бркић, Поједностављење кривичног поступка и упрошћене процесне форме, Нови Сад 2004., стр. 430.). Основ ове форме је признање окривљеног, циљ је изостанак доказног поступка. Пресуђење на основу Споразума има посебна обележја и захтева испуњење одређених услова, о чему ће у раду бити више речи.

10 Антонија Крстуловић, Примјена казне на захтјев странака као механизам консензуалног страначког управљања поступком у талијанском казненом процесном праву, Хрватски љетопис за казнено право и праксу, број 2/2002, , стр. 377.

11 Континентална процесна традиција сматра споразумевање о сведочењу неприхватљивим, јер отвара могућност за лажно сведочење.

12 Привилегије за окривљеног, настале на основу закљученог Споразума, могу бити и покретање поступка пред неком другом врстом суда, са стварном надлежношћу за решавање једноставнијих кривичним ствари. Концесија за окривљеног може, такође, бити у модалитету извршења кривичне санкције (нпр. извршавање казне затвора у сопственом дому).

Применом ове могућности, растерећује се кривично правосуђе, а расположиви ресурси се усмеравају ка сложенијим кривичним стварима. Тесно повезан са претходном предношћу је аргумент да се закључењем споразума смањују трошкови кривичног поступка. Често се истиче да је примена споразума корисна за обе странке. За окривљеног, јер се лишава негативности суђења на главном претресу, а време, самим тим и неизвесност до изрицања кривичне санкције се знатно скраћује. Најзад, њему ће се често изрећи блажа санкција, него у редовном поступку. За јавног тужиоца је закључење Споразума корисно, јер на тај начин може решити већи број случајева, што може бити од утицаја на његову будућу каријеру. Закључењем споразума често се решава и имовинскоправни захтев оштећеног, што га сврстава у инструменте ресторативне правде.

Опоненти споразума о признању кривице истичу да се њиме потиру нека од основних процесних начела. Према том схватању, најпре се вређа начело официјелности¹³. Будући да се, сходно овом начелу, кривично гоњење врши у јавном интересу, окривљени не може диспонирати предметом спора. Он су заштићен претпоставком невиности и правом на несамооптуживање, што се такође дерогира преговарањем и споразумевањем о признању кривице. Према противницима споразума, његовом применом одступа се од начела легалитета, нарочито када јавни тужилац у замену за признање окривљеног одустане од кривичног гоњења за нека друга дела, учињена у стицају. Споразум о признању кривице несагласан је и са начелом истраживања матријалне истине, јер се закључује, када је степен извесности о кривичној ствари знатно нижи¹⁴, у односу на моменат дониошења мериторне судске одлуке у редовном поступку. Контра споразума стоје аргументи да се њиме крши члан 6. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, тачније тзв. право на једнакост оружја. Реч је о могућности да јавни тужилац, током преговарања о признању кривице, не изнесе све доказе одбрани, како би издејствовао веће уступке супротне странке¹⁵. Критичари истичу и повреду принципа једнакости грађана, јер окривљени, који закључе споразум добијају бенефиције, у виду блаже кривичне санкције. Најзад, широком могућношћу примене споразума, маргинализује се улога суда у решавању кривичне ствари, нарочито ако се Споразумом прецизирају и врста и мера кривичне санкције.

Одступање од начела официјелности, у виду диспонирања странака предметом спора, налази се на линији тенденције приближавања кривичног

---

13 B. Schünemann, *Vohin treibt der deutsche Strafprozess*, 114 *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, 57 (2002). Наведено према: Мирјан Дамашка, *op. cit.*, стр. 8.

14 Имајући у виду да се закључење Споразума дозвољава најчешће до почетка главног претреса, степен извесности ће, у најбољем случају бити на нивоу вероватноће, а често и само основане сумње.

15 Више о томе: Милош Миловановић, *Споразум о признању кривице – pro et contra*, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 2/2010., стр. 420.

и парничног поступка. Право на суђење, као и свако друго право, ралативног је карактера, те га се окривљени може и одрећи¹⁶. Иста је ситуација и са привилегијом несамооптуживања. Окривљени се иначе, у редовном току поступка може сложити са наводима оптужбе. Приговору да је Споразум неспојив са утемељењем поступка на начелу легалитета опонира присуство све бројнијих одступања од тог начела, у виду примене начела опортунитета¹⁷. Несагласност са начелом утврђивања истине супротставља се правило да признање окривљеног мора бити поткрепљено са довољно других доказа, чију веродостојност проверава суд, који доноси коначну одлуку о кривичној ствари. Право на једнакост грађана испоштовано је зато што се закључењем споразума, као и у регуларном суђењу кривична санкција изриче у оквиру законског минимума и максимума, а евентуално ублажавање казне врши се сходно општим одредбама материјалног права. Минимализација улоге суда ублажава се могућношћу провере допуштености, законитости и основаности споразума и, консеквентно, његовим одбацивањем или одбијањем. Из наведеног произилази закључак да примена споразума о признању кривице има своје оправдање, у законски строго дефинисаним границама, уз јасно дефинисане улоге субјеката, који у његовом закључењу учествују.

2. Законски услови закључења Споразума о признању кривице

Да би дошло до закључења споразума о признању кривице, морају бити испуњени одређени законски услови. Материјални услов односи се на обим кривичних дела, за који је законом допуштено закључење споразума. Овај услов обично се регламентира постављањем границе у погледу врсте и мере кривичне санкције, чиме се обухватају кривична дела до одређене тежине. У том смислу, закључење нагодбе странака најширег је опсега у САД, јер се може закључити за било које кривично дело, независно од предвиђене санкције¹⁸. Споразум се закључује између тужилаштва и окривљеног, с тим што за најтежа кривична дела закључење споразума одобрава министарство правде. Европске државе знатно опрезније прилазе овом институту, те примену споразума допуштају у знатно ужем обиму. У Француској је могућа његова примена за кривична дела

16 Данило Николић, Споразум о признању кривице као форма убрзања кривичног поступка, у: Реформа кривичног правосуђа, Ниш 2010., стр. 204.

17 И сама могућност споразумевања о кривици у процесној теорији сматра се манифестацијом начела опортунитета (М. Шкулић, Кривично процесно право, Београд 2009, 374.).

18 Интересантно је да у Немачкој нема ограничења у погледу тежине кривичног дела. Пракса преговарања о кривици окривљеног у Немачкој, у пракси постоји деценијама уназад, но тек је формализована приликом новелације процесног кодекса, 2009. године. У Хрватској и Македонији је преговарање о кривици такође дозвољено без ограничења, у погледу тежине кривичног дела.

са предвиђеном казном затвора до 5 година, у Италији до 7,5 , а у Црној Гори до 10 година¹⁹.

Нашим законом поље примене Споразума омеђено је одредбом из члана 282а. став 1. Законика о кривичном поступку из 2001. године²⁰ (у даљем тексту ЗКП), Споразум о признању кривице може се закључити за једно кривично дело или више кривичних дела, учињених у стицају, за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до 12 година. Овако постављено решење, заправо омогућава да се Споразум закључи и за кривична дела у стицају, за која би се, применом одредаба из члана 60. став 1. Кривичног законика²¹ (у даљем тексту КЗ) могла изрећи казна затвора до 20 година. Међутим, према одредбама Законика о кривичном поступку из 2011. године²² (у даљем тексту нови ЗКП) Споразум о признању кривичног дела могуће је закључити за било које кривично дело. Тиме је проширен опсег примене овог института и на најтежа кривична дела, која спадају у организовани криминалитет, кривична дела корупције и на ратне злочине. Сматрамо приступ нашег законодавца неконзистентним, зато што, са једне стране ограничава примену споразума у редовном кривичном поступку, а са друге стране допушта његову примену код најтежих кривичних дела. Вероватно ће та ситуација паралелизма примене закона бити отклоњена усвајањем и ступањем на снагу новелираног новог ЗКП. Уколико се предвиди примена споразума без ограничења, потребно је предвидети адекватан контролни механизам. Као узор може послужити решење из САД, према којем споразуме за најтежа кривична дела одобрава министарство правде.

Формални услови за закључење споразума тичу се закључења до одређене фазе кривичног поступка и писане форме. Но, постоји један фактички услов. Преговори јавног тужиоца и окривљеног воде се са циљем да окривљени призна извршење кривичног дела. Епилог тога је да не постоји даљи спор странака о предмету суђења, што поједностављује окончање поступка. Најчешће се законски услов поставља тако да се од окривљеног захтева потпуно²³ признање кривичних дела. Међутим, постоји разлика у предмету преговора у адверзијалном и континенталном поступку. У англо - америчком, окривљени се изјашњава о основаности оптужбе, слично признању тужбеног захтева у парници. У

---

19 За упоредноправни аспект види: Саша Кнежевић Консенсуалне форме одлучивања у преткривичном и кривичном поступку, Правни живот бр. 9/2011., стр. 873 886.

20 Службени лист СРЈ”, бр. 70/2001, 68/2002, “Службени гласник РС”, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 49/2007 и 72/2009.

21 Сл. гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009 и 111/2009.

22 “Сл. гласник РС”, бр. 72/2011 и 101/2011.

23 Томе у прилог иде одредба о квалитету признања окривљеног, из Обавезног упутства о примени и споразумевању споразума о признању кривице (А бр. 299/09), према којој оно не може бити делимично, условљено или непотпуно.

континенталном, окривљени признаје извршење кривичног дела. Према одредби члана 282б. ЗКП, окривљени у потпуности признаје кривично дело, које му се оптужбом ставља на терет, односно признаје једно или више кривичних дела, учињених у стицају. Један од услова за прихватање споразума, према одредби члана 314. став 1. тачка 2. новог ЗКП је, такође признање окривљеног извршења кривичног дела. Недостаје, међутим, одредба, која би покривала ситуацију извршења кривичних дела у стицају. Да је примена споразума и тада могућа, прозилизи из члана 317. став 1. тачка 1., којим је предвиђено прихватање споразума од стране Суда, када утврди да је окривљени признао кривично дело, односно кривична дала, за која се окривљени оптужбом терети.

Следеће веома важно питање у вези са договореним признањем кривичног дела тиче се омеђења споразумевања с обзиром ток поступка. Кључна је, чини се дилема, од ког тренутка у поступку допустити закључење споразума, а да се тиме не повреди претпоставка невиности окривљеног и значајно не одступи од начела истине. Другачије речено, потребно је проценити, који степен извесности представља минимум за његово закључење. Из одредбе члана 382а. став 1. тачка 4.ЗКП произилази да се споразум може закључити пре и након подизања оптужног акта. Отворена је могућност да преговори о закључењу Споразума почну током истраге, али и у преткривичном поступку. Законску могућност подржава и јавнотужилачка пракса, према којој се приликом обраде кривичних пријава разматра најпре могућност примене условног опортунитета, а као супсидијарна могућност споразумевање о кривици. Теорија препоручује споразумевање о кривици од подизања оптужног акта, или од потврђивања оптужнице. Тај став подржала је теорија и пракса у Босни и Херцеговини, где Споразум има најдужу традицију²⁴. Преговарање и закључивање споразума пре подизања оптужнице, доводи у дисбаланс једнакост странака у поступку. У фази истраге, основана сумња још увек није потврђена, нити поткретљена са довољно доказа. Основ за вођење преговора тада једино може бити чињенични и правни супстрат из решења о спровођењу истраге. Поред тога, преговарањем пре фазе оптужења, вређа се и принцип везаности пресуде оптужбом. Чиме ће бити везана пресуда, када у тренутку вођења преговора оптужница још није подигнута? Мањкавост решења из ЗКП додатно подупире одредба из члана 282в. став 8. тачка 1., према којој суд усваја споразум, када утврди да је окривљени свесно, добровољно и у одсуству заблуде признао кривично дело, које је предмет *оптужбе*. Јасно је да се не може знати шта је предмет оптужбе, пре подизања оптужнице. Ништа не мења ни касније сачињавање оптужног акта, како то предвиђа наш закон. Преурањено преговарање о кривици претећи се обрушава

²⁴ Споразум о признању кривице: примјена пред судовима БИХ и ускљеност са међународним стандардима за заштиту људских права, 2006., стр. 19.

и на начело *ne bis in idem*²⁵. Стога се чини опортуним предвидети могућност преговарања о признању кривице најраније од подизања одговарајућег оптужног акта, а закључење споразума од момента судске контроле оптужбе²⁶, како би се сузио маневарски простор и могућност тактизирања тужилачке стране и додатно ојачала позиција окривљеног.

Имајући у виду да је циљ договореног признања кривице избегавање суђења, од значаја је одређење крајње тачке у поступку, за његово закључење. Према слову процесног кодекса Србије, споразум је могуће закључити до завршетка првог рочишта за одржавање главног претреса (члан 282а. став 3. ЗКП). То значи да, ако суд по отварању рочишта утврди испуњеност процесних претпоставки за одржавање главног претреса, споразум се може поднети на усвајање до завршетка главног претреса на том рочишту, или до прекида или одлагања главног претреса²⁷. Изводимо закључак да странке могу закључити споразум најкасније до отпочињања првог рочишта за главни претрес, да би га поднеле суду на усвајање по отварању рочишта. Међутим, према одредби новог ЗКП споразум је могуће закључити до изјашњења окривљеног о наводима оптужбе на главном претресу (члан 313. став 1. новог ЗКП), дакле пре доказног поступка. У адверзијалном систему, тачније у САД, споразумевање о кривици није ограничено на одређену фазу поступка. У неким америчких државама, споразум је могуће закључити и у жалбеном поступку²⁸. Сматрамо да преговарање и закључење споразума треба допустити до завршетка претходног поступка, имајући у виду његов смисао – да се избегне суђење. Када се већ дође до главног претреса, треба допустити да се у контрадикторном доказном поступку одлучи о кривици окривљеног. На тај начин била би отклоњена могућност, уочена у пракси судова, да се споразум закључи на рочишту, у ситуацији када апелациони суд укине првостепену пресуду и предмет врати на поновно одлучивање (члан 389. став 1. ЗКП). Да је реч о посве погрешном тумачењу одредаба ЗКП говори више аргумената. Враћањем предмета првостепеном суду на поновно одлучивање не почиње изнова кривични поступак. Самим тим, не заснива се нови процесни однос. Реч је о истом кривичном поступку, који се враћа стадијум

---

25 Миодраг Бајић, Споразум о признању кривице у кривичном законодавству Босне и Херцеговине, у: Актуелна питања у примјени кривичног законодавства, Бања Лука 201., стр. 327.

26 Према решењу из хрватског ЗКП, закључење Споразума и одлучивање о њему везује се за седницу оптужног већа, на којој се оптужница потврђује (члан 360. став 3. хрватског ЗКП Народне Новине, 152/08 и 76/09 – прочишћени текст)

27 Војислав Ђурђић, оп. цит., стр. 97.

28 Интересантан је немачки модел, према којем се о споразуму одлучује на главном претресу. У Хрватској је такође могуће закључење споразума о кривици у току суђења, али само у скраћеном поступку. У Босни и Херцеговини је прихваћен адверзијални модел, те је споразум могуће закључити до завршетка претреса пред другостепеним судом.

уназад ради отклањања недостатака у првостепеној судској одлуци. Стога се не може тумачити да је реч о првом рочишту за главни претрес. Првостепени суд је дужан да изведе све процесне радње, као и да расправи сва спорна питања, на која је указао другостепени суд (члан 394. став 3. ЗКП). Апелациони суд не може наложити закључење споразума странкама, јер би то било у супротности да пасивном улогом суда у страначким преговорима.

Још један од услова законитости споразума је форма, у којој се закључује. Наш законодавац не оставља никакву сумњу да се споразум о признању кривице мора закључити у писаној форми²⁹ (члан 282а. став 3. ЗКП). Но, да би до нагодбе дошло, потребно је, најпре, да се упути предлог за закључење споразума једне странке, супротној. Према слову закона, предлог може потећи било од стране јавног тужиоца, било од окривљеног. У тужилачкој пракси инсистира се да предлог буде у писаној форми, нарочито уколико потиче од окривљеног. Садржина предлога није одређена, али је јасно да је реч о понуди за закључење споразума, у смислу слободне и добровољне изјаве воље³⁰. Странка, која упућује предлог другој страни није њиме везана, те га може изменити и повући. Након прихвата предлога отпочињу преговори странака о закључењу споразума о признању кривице. Спорно питање за примену овог института у пракси је да ли се може преговарати са окривљеним, након што се претходно изјаснио кривим?³¹ Преовладава став, са којим се саглашавамо, да у том случају нема места преговорима. Са окривљеним се може преговарати само у ситуацији када се нагативно изјашњава о предмету оптужбе. Тиме се афирмише начело једнакости страна у поступку, јер би у супротном било упитно о чему се воде преговори, ако је окривљени претходно признао кривицу. Стога је потребно упутствима јавног тужилаштва јасно дефинисати да признање кривице окривљеног треба да буде резултат (исход) преговора, као уступак за концесије које ће добити за то.

3. Предмет и битни елементи споразума о признању кривице

Од раније поменутих облика договореног признања кривице, познатих у упоредном праву, предмет споразума у нас може бити споразумевање о врсти и висини казне, евентуално о другим кривичним санкцијама, као и о одустајању јавног тужиоца од кривичног гоњења, за нека кривична дела у стицају (члан 282б. став 1. тачка 2. ЗКП). Такво решење одговара врстама *plea bargaining* и *sentence bargaining*. Са друге стране, преговарање о правној квалификацији

29 У погледу форме, најлибералније је италијанско решење. Споразум о признању кривице тзв. *patteggiamento*, државни тужилац може поднети суду на усвајање, до почетка главног претреса. Правило је писана форма, од које се може одступити и захтев за усвајање споразума поднети усмено, на самом рочишту пред судијом за претходно саслушање.

30 Данило Николић, оп. cit., стр. 205.

31 Споразум о признању кривице: примјена пред судовима БИХ...op. cit., стр. 14.

и о договореном сведочењу, сматра се неприхватљивим. Међутим, у пракси није затворена могућност фактичког преговарања о правној квалификацији дела, имајући у виду могућност преговарања још у преткривичном поступку. Такође, коришћење тзв. крунског сведока, тј. преговарање о сведочењу, могуће је у поступку за кривична дела организованог криминалитета, корупције и друга тешка кривична дела (члан 504а. ЗКП). Реч је о институту сведока сарадника, коме се, у замену за признање извршења кривичног дела и пружање информација, важних за откривање кривичних дела организоване криминалне групе, којој припада, изриче казна затвора, умањена за једну половину, у односу на законски посебни минимум (члан 504т. став 1.ЗКП). У изузетним случајевима могуће је ублажавање преполовљене казне, па чак и ослобођење од казне сведока сарадника. Сматрамо да је и у редовном кривичном поступку предвиђена, додуше прикривена, могућност споразумевања о сведочењу окривљеног. Наиме, према одредби члана 282б. став 3. ЗКП, окривљени и јавни тужилац се могу сагласити о изрицању блаже казне, од законског минимума, између осталог, када то оправдава значај признања окривљеног за расветљење других кривичних дела. Држимо да наведена могућност није ништа друго, већ коришћење тзв. крунског сведока, познатог у адверзијалном кривичном поступку. Подржавамо евентуалну могућност увођења споразума о сведочењу *de lege ferenda*³². Сматрамо да би таква могућност допринела ефикаснијем сузбијању нарочито нарко деликата. У прилог томе наводимо законом установљени основ за ослобођење од казне за кривично дело неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога, из члана 246. КЗ. Учиниоца овог дела може се ослободити од казне, ако открије од кога набавља дрогу. У овој ситуацији, окривљени је кључни сведок. Но, разлог за редак пристанак окривљеног на ту солуцију треба тражити у одсуству адекватне заштите након сарадње са органима кривичног гоњења.

Битни елементи споразума о признању кривице, законом су таксативно побројани. Најпре, потребно је унети изјаву окривљеног о потпуном признању извршења кривичног дела. Препорука је да јавни тужилац изјаву окривљеног о признању кривице узме на записник³³, а да окривљени детаљно опише извршење кривичног дела. Изјавом треба да буду обухваћена сва кривична дела у стицају, како би се окривљени за неко од дела, за која добије концесију, у виду одустајања јавног тужиоца од кривичног гоњења, могао евентуално позвати на приговор *res iudicata*.

Следећи битан елемент споразума чини сагласност о врсти и висини казне, која ће окривљеном бити изречена, евентуално примена неке друге кривичне

---

32 Такву могућност предвиђа нови ЗКП: Реч је, заправо, о два нова споразума – о сведочењу окривљеног и осуђеног (види чланове 320 – 330. новог ЗКП).

33 Данило Николић, *op. cit.*, стр. 206.

санкције³⁴ (члан 282б. став 1. тачка 1. ЗКП). У упоредном праву, постоје две солуције. Према решењу, заступљеном у већини држава САД, странке предлажу санкцију, а коначно је одмерава суд, узевши предлог странака као оријентацију³⁵. Стога суд може изрећи мању, али и већу казну, што представља пут у непознато за окривљеног. Но, то их не спречава да масовно закључују страначке споразуме о кривици. У континенталном поступку заступљен је модел, према којем се странке саглашавају о врсти и висини кривичне санкције, а суд има „узми или остави“ могућност. Први модалитет даје активнију улогу суду приликом изрицања санкције, што је у складу са његовим процесним положајем. Тиме се анулира могућност увођења у кривични поступак административне правде. Други концепт афирмише правну сигурност и значајно растеређује суд, који цени само допуштено и законитост споразума, чиме се поступак убрзава. Наш законодавац предвиђа прецизно одређивање врсте и висине казне, па је могућност одређивања распона искључена³⁶. Но, може се десити да се странке сагласе о свим елементима споразума, сем о висини кривичне санкције. Стога се залажемо за предвиђање изузетне могућности да оријентационо одређивање кривичне санкције у споразуму *de lege ferenda*, где би у крајњем одлучивао суд, наравно уз пружање додатне могућности да се странке са тиме не сагласе и, консеквентно, одустану од споразума.

Изузетно је допуштена могућност саглашавања о изрицању окривљеном казне испод посебног законског минимума, у три ситуације: 1. када је то оправдано значајем признања за расветљање кривичног дела, које му се оптужбом ставља на терет, 2. када је признање окривљеног од значаја за откривање и доказивање других кривичних дела и 3. услед постојања нарочито олакшавајућих околности (члан 282б. став 3. ЗКП). У том случају странке се морају придржавати граница ублажавања казне, предвиђених у Кривичном закону. Но, могућност ублажавања казне може нарушити право на једнакост грађана. Тиме се заправо окривљеном даје двострука концесија. Казна мања

34 У пракси је било случајева да су се странке у споразуму о признању кривице саглашавале да се окривљеном изрекне казна затвора у кућним условима (члан 45. став 5. КЗ). Међутим, сматрамо да је реч о погрешном тумачењу наведене одредбе. Из стилизације законске одредбе, „осуђеном...суд може одреди да се ова казна изврши“, произилази да је реч о модалитету извршења казне затвора, изречене у трајању до једна године. Такав закључак подупире одредба Закона о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција („Сл. гласник РС”, 31/2011). Наиме, у члану 174е став 1. изричито се наводи да осуђени, јавни тужилац и директор управе, предлог за извршење казне затвора у „кућним условима“ могу поднети *након правноснажности пресуде, као и у току издржавања казне*. О овом предлогу одлучује председник суда, који је донео првостепену пресуду. Није дакле реч о посебној врсти кривичне санкције, већ о казни затвора, чији се начин извршења дефинише по правноснажности пресуде.

35 Милан Шкулић, *op. cit.*, стр. 372.

36 Супротно: Данило Николић, *op. cit.*, стр. 211.

од оне, која би му била изречена након суђења и, поврх свега, изрицање казне испод минимума. Но, тешко је наћи оправдање за искључење примене општих правила за одмеравање казне, посебно у присуству нарочито олакшавајућих околности. Потребно је, међутим, тежити ка уједначавању праксе тужилаштва, чиме се афирмише стандард доследности у изрицању кривичних сакција³⁷.

Страначки споразум о кривици мора садржати одлуку о трошковима кривичног поступка и о имовинскоправном захтеву. Одлучивање о трошковима поступка у споразуму је опортуно, будући да је споразум основ за доношење осуђујуће пресуде, па је боље што пре решити и то питање. Треба, међутим, размотрити могућност да се *de lege ferenda*, као једна од концесија окривљеном понуди могућност ослобађања од плаћања трошкова поступка, тим пре што је посреди упрошћени поступак, са мањим трошковима његовог вођења³⁸. Са друге стране, одлучивање о имовинскоправном захтеву, ако га оштећени истакне је смислено, знајући за раширену праксу упућивања на парницу, у пракси судова³⁹.

Битни елементи споразума јесте и изјава окривљеног да се одриче права на суђење и права на жалбу против одлуке суда, донете на основу споразума. Ово представља одступање од правила да се окривљени може одрећи права на изјављивање жалбе од достављања пресуде, а тужилац од тренутка објављивања пресуде (члан 365. став 1. и 2. ЗКП). Окривљени се одриче од права на правни лек против будуће пресуде. Стога је целисходније решење, да се у споразум унесе изјава, којом се окривљени обавезује на одрицање од права на жалбу, када пресуда на основу усвојеног споразума буде донета. Друга могућност је да се окривљеном током преговора предочи да против одлуке суда, донете на основу споразума, изјављивање жалбе није допуштено.

Споразум о признању кривице може садржати неке факултативне елементе. Прво, одлуку о одустајању јавног тужиоца, за нека кривична дела у стицају. Затим, могуће је да се закључењем споразума наметне нека од мера, предвиђених у члану 236. ЗКП, које се примењују приликом условног одлагања кривичног гоњења. Мотив законодавца за овакво решење треба тражити у интенцији да споразум има наглашену ресторативну црту. Дубиозно је, међутим, како у пракси спровести наведену одредбу. Мере из члана 236. ЗКП ће се применити, ако је могуће да их окривљени испуни до подношења споразума суду, односно, ако до тада може да започне са извршењем наметнуте му обавезе. Имајући у

---

37 На линији са наведеном тенденцијом је одредба из одељка 2. тачка 2. Обавезног упутства о примени и закључењу споразума о признању кривице, која обавезује јавног тужиоца да о околностима, које је узео у обзир приликом одмеравања казне окривљеном сачини службену белешку.

38 Такво решење налазимо у хрватском Закону о казненом поступку, у члану 363. став 4. (Народне новине, бр. 121/11- пречишћени текст).

39 У Италији се као битан елемент споразума не предвиђа одлука о имовинскоправном захтеву (Антонија Крстуловић, *op. cit.*, стр. 377.).

виду максимални рок од 6 месеци, за испуњење мера, тај рок не би афирмисао ефикасност поступка. Нејасно је шта ће бити последица по пуноважност споразума у хипотетичкој ситуацији, да окривљени до подношења споразума суду започне са извршењем обавезе, али након потврђивања споразума и доношења пресуде престане да је извршава. Тежња да споразум о признању кривице истовремено буде инструмент ресторативне правде несумљиво је оправдана. Примену опортунитетских мера треба преиспитати, како не би прекомерно оптеретиле окривљеног и непотребно успоравале окончање поступка. Држимо да има оправдања примена мера, за које је оштећени непосредно заинтересован, као што су обештећење и исплата доспелих обавеза издржавања. Најзад, окривљени закључењем споразума може прихватити обавезу да врати имовинску корист стечену извршењем кривичног дела, или да врати предмет кривичног дела, што је на линији споменуте тенденције досезања ресторативне правде.

4. Закључивање споразума о признању кривице

Као што је раније речено, преговори за закључење споразума о признању кривице воде се, најчешће, у току трајања претходног поступка. Предлог за закључење споразума може потећи од јавног тужиоца, или од окривљеног и његовог браниоца. Исти субјекти могу учествовати у преговорима⁴⁰ (члан 282а. став 2. ЗКП). Кључно питање, из визуре заштите права окривљеног, приликом преговарања и закључења споразума, је право на стручну одбрану. Према слову закона, окривљени мора имати браниоца најкасније 8 дана пре одржавања рочишта за одлучивање о споразуму (члан 282в. став 5. ЗКП). Насупрот томе одредбом из члана 74. тачка 8. новог ЗКП, установљен је још један случај обавезне одбране окривљеног. Приликом вођења преговора и закључења споразума окривљени мора имати браниоца (члан 313. став 2. новог ЗКП). Решење из новог ЗКП је у потпуности оправдано, будући да је окривљеном приликом закључења споразума неопходна стручна помоћ, јер се одриче права на суђење и права на жалбу. Обавезност стручне одбране значајно доприноси да квалитет признања окривљеног буде у складу за захтевима потпуног, добровољног и свесног и значајно смањује могућност признања кривице у заблуди.

Учешће суда у преговарању и закључењу споразума је искључено. Међутим, у упоредном праву срећу се и другачија решења. Најактивнија је улога суда у Канади, где у закључењу споразума учествује судија са подручја другог суда. Његова улога је у изношењу мишљења о доказној подлози и о кривичној санкцији. Судија настоји да на предпретресном рочишту дође до закључења

⁴⁰ Поставља се питање, да ли оштећени у својству супсидијарног или приватног тужиоца могу преговарати? Приклањамо се гледишту (Милош Миловановић, оп. цит., стр. 427.), према коме нема препрека за то, будући да оштећени, када у поступку има својство странке, има права идентична јавном тужиоцу, осим оних права, која му припадају, као државном органу.

споразума⁴¹. Активна улога суда позната је и у пракси немачких судова. Предлог за закључење споразума може потећи од странака, али и суда, а преговори се могу водити и само између суда и окривљеног⁴². Са друге стране, учешће суда у преговорима, у америчкој теорији и пракси сматра се опасним по судску непристрасност. Држимо да би подстицање окривљеног на закључење споразума о признању кривице, од стране судије, значило директно кршење претпоставке невиности. Стога суду треба доделити улогу контролора законитости закљученог споразума, што одговара позитивноправном законском решењу.

Након закључења споразума, исти се подноси на потврђивање суду, у одговарајућем функционалном саставу. Пре подизања оптужнице, споразум се подноси председнику ванрасправног већа, а након подизања оптужнице, председнику судећег већа (члан 282а. став 4. ЗКП). Законом је допуштено позивање на закључени споразум и у приговору окривљеног и његовог браниоца против оптужнице.

5. Судска оцена законитости споразума о признању кривице

О закљученом споразуму о признању кривице одлучује суд, у одговарајућем функционалном саставу. Ако је споразум поднет пре подизања оптужнице, о њему одлучује председник ванрасправног већа. У ситуацији када се странке позивају на споразум у приговору против оптужнице, одлучује председник судећег већа. Иста је ситуација кад се споразум поднесе на првом рочишту, у редовном кривичном поступку. У сумарном поступку, о законитости споразума одлучује судија појединац.

Приликом одлучивања о страначком споразуму о признању кривице, суд га може одбацити, одбити и усвојити. Законом су изричито предвиђена два основ за одбачај споразума – када је поднет након завршетка првог рочишта за главни претрес (члан 282б. став 4. ЗКП), и када на рочиште за одлучивање о споразуму није дошао уредно позван окривљени (члан 282в. став 7. ЗКП). Поред наведених основа, у пракси се могу појавити још неке ситуације, када би споразум требало одбацити као недопуштен (нпр. када је закључен за кривично дело са запређеном казном изнад 12 година, када не садржи све битне елементе споразума, када је поднет од нелегитимисаног лица...). Према тексту новог ЗКП, суд ће одбацити споразум о признању кривичног дела, услед недоласка на рочиште уредно позваног окривљеног и када не садржи неки од обавезних елемената (члан 316. новог ЗКП).

Када суд утврди да је споразум благовремен и допуштен, заказује рочиште за одлучивање о овој страначкој погодби. На рочиште се позивају јавни тужилац,

---

41 Данило Николић, *op. cit.*, стр. 200.

42 За критику немачке правосудне праксе види: M. Damaška, *Der Austausch von Vorteilen im Strafverfahren: Plea-Bargaining und Absprachen*, 8. Straverteidiger, 1988, стр. 399.

окривљени и његов бранилац, док се оштећени и његов пуномоћник обавештавају о рочишту. Имајући у виду стремљење да се закључењем споразума истовремено изврши репарација, боље решење би било да се на рочиште позива и оштећени, будући да је обавештење мање формалан вид комуникације. Постоји залагање да се оштећеном да активнија улога у поступку договореног признања кривице, нарочито ако се споразум закључује за тешка кривична дела⁴³. Рочиште се може одржати и у одсуству јавног тужиоца (члан 282в. став 7. ЗКП), што сматрамо изузетно лошим решењем. Као што је неопходно потребно да суд на рочишту провери квалитет признања окривљеног, од не мањег значаја је провера законитости и *bona fides* поступања органа кривичног гоњења. О обавезном присуству браниоца окривљеног закон се експлиците не изјашњава, што оставља могућност да се рочиште одржи и у његовом одсуству. Законом је само прописана обавезна одбрана, најкасније 8 дана пре почетка рочишта, а не и обавеза присуства браниоца. На линији нашег залагања за обавезну одбрану током вођења преговора о признању кривице, сматрамо да је присуство браниоца рочишту неопходно, *in favore* права на правично суђење. Стога то треба одговарајућом законском одредбом недвосмислено прописати.

Рочиште за одлучивање о страначкој нагодби је јавно, уз могућност искључења јавности из свих законом предвиђених разлога из члана 292. ЗКП. Међутим, према одредби члана 315. став 3. новог ЗКП, рочиште се држи без присуства јавности. Држимо да је решење из новог ЗКП боље, јер се може догодити да се рочиште може окончати одбијањем споразума. У тој ситуацији, потребно је заштитити окривљеног од негативних последица датог признања, у даљем току поступка. Присуство јавности повећава могућност од контаминације судске власти и стварања предрасуда о кривици окривљеног, посебно у мањим градовима.

Исход одлучивања прихватљивости страначке нагодбе може бити материјализован са две судске одлуке. Суд ће донети решење о усвајању споразума, кад утврди да су кумулативно испуњени следећи услови: 1. да је окривљени свесно, добровољно и у одсуству заблуде признао извршење кривичног или кривичних дела, 2. да је казна одређена у законском оквиру, 3. да је окривљени свестан да се закључењем споразума одриче права на суђење и на жалбу против судске одлуке, донете на основу споразума, 4. да постоји поткрепљеност споразума и другим доказима, и 5. да се споразум не противи правима оштећеног или разлозима правичности (члан 282в. став 8. ЗКП). Утврђивање квалитета датог признања окривљеног од круцијалног је значаја. Стога судија треба да поведе опсежан дијалог, са великим бројем постављених питања окривљеном, како би са што већом сигурношћу утврдио постојање свести и воље. Сматрамо да ни вештачење психичког стања окривљеног није искључено, ако се посумња у „свесно“ признање, што не значи ништа

43 Споразум о признању кривице: примјена пред судовима БИХ...op. cit., стр. 27.

друго до постојање урачунљивости. Повезано са тим је утврђивање, да ли су окривљеном јасне последице закључења споразума. Посебно треба обратити пажњу на окривљене слабог нивоа образовања, и сходно томе прилагодити ниво комуникације и терминологију. Приликом оцене поштовања правила о одмеравању санкције, врши се провера правилне примене одредаба матаријалног права. Суд је, такође, дужан да испита поткрепљеност признања кривике другим доказима. То подразумева проверу прибављених доказа и оцену постојања довољно доказа. На тај начин се афирмише начело истине, што је посебно значајно, будући да се споразум закључује, када је чињенични супстрат још увек на нижем нивоу од степена уверења, у тренутку доношења судске одлуке, у редовном току поступка. Међутим, директној супротности са тим критеријумом је одредба из члана 282б. став 3. ЗКП, о могућности изрицања казне испод минимума, ако би без признања окривљеног доказивање извршења кривичног дела било немогуће. У тој ситуацији, услов поткрепљености признања окривљеног другим доказима не би био испуњен⁴⁴. Држимо да је законодавац имао на уму да је и у тој ситуацији потребно постојање других доказа, прибављених на основу признања окривљеног, али таква могућност отвара дилему мотива признања извршења кривичног дела, ако тужилаштво нема довољно доказа. На чему јавни тужилац, у тој ситуацији, заснова оптужбу? Оцена заштите права оштећеног односи се на имовинскоправни захтев, који је један од обавезних елемената споразума. Суд проверава да ли је о томе одлучено, ако га је оштећени истакао у поступку. Судија је, најзад, дужан да провери и сагласност закљученог споразума са правичношћу. Дубиозно је шта чини садржину овог правног стандарда. Претпоставка је да суд треба да утврди, да ли је споразум сагласан са судском праксом у сличним кривичним стварима, са интересима оштећеног и са повредом или угрожавањем заштићеног добра⁴⁵. Но, испуњеност тих критеријума суд је претходно испитао, те сматрамо да је овај критеријум сувишан⁴⁶. Испуњеност услова суд испитује на основу достављених му списа (оптужног акта, решења о спровођењу истраге...), изјава странака, оштећеног или његовог пуномоћника⁴⁷. Закључак о испуњености услова уноси се у образложење решења о усвајању споразума.

Када суд утврди да није испуњен неки од услова из члана 282в. став 8. ЗКП, донеће решење о одбијању споразума. До истог исхода доведиће закључак суда да споразум очигледно не одговара тежини извршеног кривичног дела

44 Слободан Бељански, Споразум о признању кривике – предности и недостаци, Бранич, бр. 2/2009, стр. 25.

45 Данило Николић, *op. cit.*, стр. 214.

46 То је и учињено у новом ЗКП, у коме се посебно не истиче неопходност оцене правичности споразума.

47 Војислав Ђурђић, Споразумо признању кривике, Зборник радова Правних факултета у Загребу и Скопљу посвећен Фрањи Бачићу, Загреб 2007, стр. 499.

(члан 282в. став 9. ЗКП). Овај основ треба редефинисати *de lege ferenda*, стога што је номотехнички непрецизан. Из дикције законске норме могло би се помислити да је реч о ситуацији када странке закључе споразум за кривично дело изван опсега запречене казне затвора од 12 година. Но, то очигледно није била интенција, већ противност споразума сврси кажњавања⁴⁸. Последица одбијања споразума је немогућност коришћења признања окривљеног у даљем току поступка. Стога судија, који је донео тај вид решења не може учествовати у суђењу окривљеном. Пропуст је законодавца што није предвидео немогућност учешћа у поступку судије, који је донео решење о одбацивању споразума, иако је једнако контаминиран!

Одредбама ЗКП није предвиђена могућност да судија на рочишту мења било који елемент страначке нагодбе. Но, таква могућност *de lege ferenda* у присуству, и уз сагласност обеју странака, била би афирмативна по ефикасност поступка, посебно у случају када нису адекватно примењене одредбе материјалног права за одмеравање казне.

Решење суда о одбацивању споразума странака, није могуће побијати жалбом. На решење суда о одбијању⁴⁹ споразума жалбу могу изјавити странке, а на одлуку којом се споразум усваја, жалбу могу изјавити оштећени и његов пуномоћник (члан 282г. став 1. и 2. ЗКП). О жалби решава ванрасправно веће, у чијем саставу не може бити судија који је одлучивао о споразуму. Веће позивних судија о жалби одлучује у нејавној седници и може је одбацити, одбити или је усвојити. Неоправдана је немогућност преиначења решења, јер би се, на тај начин отклонили недостаци у споразуму⁵⁰.

6. Доношење пресуде на основу споразума о признању кривице

По ступању решења о усвајању споразума на правну снагу, он се прикључује оптужници, односно, укључује у оптужницу, која се саставља након прихватања споразума. Председник већа је дужан да без одлагања донесе осуђујућу пресуду⁵¹ (члан 282д. став 1. ЗКП). Ако на основу споразуму о признању кривице јавни тужилац одустаје од кривичног гоњења окривљеног, за нека друга дела, суд ће за та кривична дела донети пресуду којом се оптужба одбија, како би окривљени био заштићен дејством принципа *ne bis in idem*. Пресуда се доставља странкама

48 У Италији судија може одбити *patteggiamento* када утврди да нису правилно одмерене отежавајуће и олакшавајуће околности и када споразумом неће бити постигнута ресоцијализација окривљеног.

49 У новом ЗКП није могуће изјавити жалбу на решење о одбијању споразума (члан 319. став 2.)

50 Најконцизније решење би било да се предвиди сходна примена члана 421. став 3. ЗКП, у коме су предвиђена општа правила о доношењу одлука по жалби на решења.

51 Одредбама новог ЗКП предвиђено је да суд на рочишту за одлучивање о нагодби странака, истовремено са усвајањем споразума, доноси осуђујућу пресуду (члан 317. став 1.).

и оштећеном, сагласно општим правилима. Она постаје правноснажна даном доношења, јер изјављивање жалбе није дозвољено⁵² (члан 282д. став 3. ЗКП). Са друге стране, према слову новог ЗКП, жалба је допуштена против осуђујуће пресуде, али само ако постоје неки од разлога за обуставу поступка, или ако се пресудом одступило од предмета споразума (члан 319. новог ЗКП). Активну легитимацију имају јавни тужилац, окривљени и његов бранилац.

Најпре, сматрамо да је добро решење да се о споразуму решава на јединственом рочишту, чији би исход био доношење решења о одбацивању споразума, или решења о одбијању споразума, или кондемпнаторне пресуде. Оправдано је, такође, дозволити доношење либераторне пресуде, у случају испуњења услова за ослобођење од оптужбе, у редовном поступку⁵³. У погледу права на жалбу, залажемо се за примену општих жалбених основа, из члана 367. ЗКП. Такво решење би било у сагласности са чланом 2. Протокола VII Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода. Оправдање за изнети став налазимо у могућности да суд у пресуди одступи од сагласности изјава воља странака из закљученог споразума. Ефикасност поступка била би афирмисана кратким роком за изјављивање жалбе, те остављањем кратког рока за одлучивање о њеној основаности. Активна легитимација, поред странака, треба да обухвати и оштећеног, што је на линији позитивноправног решења, према којем оштећени има право на изјављивање жалбе против решења о усвајању споразума (члан 282г. став 2. ЗКП). Најзад, држимо да је изјављивање ванредних правних лекова могуће и оправдано сврхом њиховог постојања. Такво тумачење доприноси налажењу баланса између очувања тежње за досезањем истине у кривичном поступку и правне сигурности, на другој страни.

РЕЗИМЕ

Изазови пред којима се налази савремено кривично правосуђе, настоје се решити путем његове реформе. Тај процес траје у Србији већ више од једне деценије. Тема реформе кривичног правосуђа, постала је незаобилазан чинилац, како политичке, тако и стручне јавности. Најскорији резултат те идеје представља доношење Законика о кривичном поступку 2011. године. Он је, међутим у примени само за поступак за кривична дела организованог криминала, корупције и других тешких дела. У редовном кривичном поступку и даље се примењује Законик о кривичном поступку из 2001. године. Истовремено је оформљена радна група за новелацију ЗКП из 2011. године, будући да је претрпео значајне

---

52 У новом црногорском ЗКП, допуштено је нападати пресуду, донету на основу споразума, жалбом, ако пресуда одступа од закљученог споразума (члан 303. став 2. Законика о кривичном поступку Црне Горе, „Службени лист Црне Горе”, број 57/09 од 18. августа 2009. године.

53 Такву могућност предвиђа италијански ЗКП (Антонија Крстуловић, *op. cit.*, стр. 394).

критике стручне јавности. Циљеви реформе су при томе, остали непромењени. Настојање да се кривични поступак учини ефикаснијим, те да се приђе ближе стандарду „суђења у разумном року“, уз очување и унапређење достигнутог нивоа заштите основних људских права, и даље је доминантно. Потреба за ефикасношћу поступка је захтев, који добија на значају у условима економске кризе, будући да је неопходно смањити расходну страну државног буџета. Стога се као државни одговор на тзв. багателни и криминалитет средње тежине настоје афирмисати процесне форме, које поједностављују редовну кривичну процедуру. Једна од таквих је процесна форма, која прати постигнути споразум странака о признању кривице окривљеног. Споразум о признању кривице је институт, који је по први пут био предвиђен у тексту Законика о кривичном поступку из 2006. године. Но, како је овај закон остао непримењен, одредбе о споразумном признању кривице су инкорпориране у важећи ЗКП, приликом његовог новелирања 2009. године. Имајући у виду да је од почетка примене споразума о признању кривице у нас протекло више од 3 године, а да је, са друге стране у току израда новог процесног кодекса, држимо да је право време да се критички осврнемо на искуства у његовој досадашњој примени, као и да дамо предлог његове регулативе *de lege ferenda*.

Ivan Ilić, LL.B.

Teaching Assistant,

Faculty of Law, University of Niš

Plea Bargaining in Legal Theory, Legislaton and Legal Practice

Summary

Plea bargaining was first introduced in the Serbian legislation in the Criminal Procedure Code of 2006. However, as this legislative act remained unapplied, the legal provisions on plea bargaining were incorporated into the existing 2001 Criminal Procedure Code during its updating in 2009. Given the fact that it has been more than 3 years since the beginning of the implementation of plea bargaining and bearing in mind that a new criminal procedure code is currently being developed, we consider that it is time to take a critical look at the experience in its application and to give some suggestions for its future regulation de lege ferenda.

Key words: *simplified procedural forms, consensual justice, plea bargaining*

